

Robinson-kertek

Rousseau Émile-je a téren

Öreg csőszök — fiatal sportvezetők

Házak, kövek közé épített parkok, játszótérek, sportpályák; a városi gyerek itt keresi az elveszett paradicsomot, a természetet és vele a természetes mozgás, a játék örömét. A kővázák és a játszótérek alig pótolják az „igazit”, de ez is valami...

Budapesten csupán néhány éve beszélhetünk arról, hogy számolnak a gyermek mozgásvágyával. Világszerte új vonás ez a város-tervezésben, az építészetben. A felnőttek maguknak építették a városokat, a felnőttek munkáját, szórakozását tekintették csak, alig akarták észrevenni a gyereket, tudomásul venni jogát a játékhoz, a szabad mozgáshoz. A múlt század végén, a századforduló táján épült városok zsúfoltságával szemben állnak az újonnan épülő, tágasabb, zöldterületekkel övezett lakótelepek, de még ezekben sem oldották meg a különböző korú gyerekek sportolásának, játékos testmozgásának problémáit. Ha arra gondolunk, hogy Amerikában a rekreációs vezetők (rekreációs mozgalom: a szabad idő kulturált, hasznos eltöltését elősegítő szervezet) labdával a kézben próbálják az alakuló fiatal bandák figyelmét helyes irányba terelni, akkor nem túlzás ez a gondolat: a sportpályákkal az ifjúkori bűnözés ellen...

Leegyszerűsítve a bonyolult gondolatoktól, melyről könyvtárnyi irodalom látott már napvilágot: a játék megismerésének korai útja, mely megelőzi a valóság logikus megismerését, miközben a gyerek

személyisége is alakul. A sport pedig a testi fejlődés elősegítése mellett a személyiség harmonikus fejlesztését is szolgálja. Rousseau Émile-je volt az első gyermek az irodalomban, akinek naponta tornára, szabad mozgásra volt szüksége. A mai nagyvárosokban, ahol már alig van grund, messze kerültek a rétek, az erdők, egyre égetőbb a kérdés, hol játsszák, sportoljon a gyerek?

Az „arany-terv”

Nyugat-Németországban nemrég megjelent statisztika szerint naponta három gyerek hal meg közlekedési baleset következtében. A szomorú adatot közlő cikk felveti a kérdést, a parkban alkalmasított felírás, „Övd a fűvet!” helyett nem volna jobb arra figyelmeztetni, „Övd a gyermeket!”? A baleseti statisztika csak egy jelzés volt a sok közül, ami arra bírta a Német Olimpiai Társaságot, hogy irányelveket javasoljon, aminek alapján a sportpályák és játszótérek építése megvalósítható. A társaság 1960-ban kidolgozta az azóta híressé vált „arany-terv”-et. A háború utáni időszakban a lakás, a gyárépítés, a közlekedés volt elsődleges fontosságú. Az akkor uralkodó felfogást, miszerint „helyet lehet adni játék- és sportcélokra”, felváltotta a „kell”. Az aranyterv első félidejében (1961—1967) a következő eredmények születtek:

Meglevő:	Újonnan épült:	
Gyermekjátszótér	12 100	16 400
Sportpálya	19 200	8 500
Tornacsarnok	9 000	7 100
Nagyobb uszoda	241	201
Kisebb uszoda	300	1 100
Mesterséges szabadfürdő	720	2 500

Az elkövetkezendő évek irányelvi szerint 3,5 m² hasznos sportterületet kell biztosítani lakásonként. Sok városban összefogtak a társadalmi szervezetek a gyárakkal, hogy előteremtsék az építkezésekhez szükséges pénzt. (Egy nagyobb játszótér építése 60 ezer márkába kerül.) Sok helyen pályázatot írtak ki a gyerekeknek, hogy írják meg, rajzolják le, milyennek képzelik el a játszótérüket. Néhány nagyváros egymással vetélkedett, melyik tud korszerűbb csodavilágot teremteni a kicsiknek. Ezekből a vetélkedésekből jórészt mechanikai szörnyek születtek, tele bonyolult, drága játékautomatával — rendszerint nagyobb örömet szerezve a felnőtteknek, mint a gyerekeknek. Az ideális játszókertben minden gyermekkorcsoport megtalálja a maga szórakozását, működhet a

fantáziája, azt csinálhat, ami másutt többnyire tilos: firkálhat, focizhat, kerékpározhat, barkácsolhat.

Koppenhágában épültek az első Skrammellegeplads-ok, melyek abból a célból létesültek, hogy ott kizárólag a gyerekek legyenek az urak. A „dühöngők”-ben, a „limlom kertek”-ben kitombolhatták magukat a városi gyerekek, építhettek, barkácsolhattak, játszhattak kedvükre. Dániában egyébként még a háztulajdonosokat is törvény kötelezi arra, hogy legalább nyolclakásonként építsenek egy gyermekjátszóteret.

Stockholmban, ahol minden esetben a felháborodás vihara tör ki, valahányszor egy gyermeket baj ér az utcán, főleg ún. építő játszótéreket létesítettek, melyekhez hasonló most már sokat lehet látni a világ más tájain is. A svéd játszótéreket télen rendszeresen használják korcsolyázásra, melegedésre, teázásra is van ilyenkor lehetőség.

A Szovjetunióban 1936-ban

ÉLŐ-MALOM

Vandál kezek tönkretennék

nyílt meg Moszkvában az első úttörőház, ezután sorban épültek az úttörőházak, a gyermekparkok. Sokféle szórakozás és sport közt válogathatnak itt a fiatalok, a gyerekek, de a kötött foglalkozás némileg túlsúlyba jut a kötetlen játékkal szemben.

Svájcban 1954-ben Trachsel nagyszabású terve alapján épült fel Európa legnagyobb és legkorszerűbb „Robinson-kert”-je. Itt már nemcsak barkácsolni lehet, mint dán elődjében, de van terület labdajátékhoz is, a kicsiknek pancsolómedence, minifalu, homokozó, hinták, kis állatkert stb. A svájci iskolákban egyébként természetes, hogy sportpályáik állandóan a játszó, sportoló gyerekek rendelkezésére állnak.

Angliában már 1948-ban előadássorozatokat rendeztek a Robinson-kertek, a „kaland-játszóterek” építésénél szerzett tapasztalatokról. Itt nagy lehetőség nyílik a gyerekeknek az építkezésre, a modellezésre, játszókertüket — felnőtt segítséggel — szinte maguk építik. Általános az a törekvés, hogy a parkokban, játszótérekben ne öreg csőszök, hanem fiatal sportvezetők, ifjúsági vezetők felügyeljenek, akik szinte észrevétlenül irányítják is a gyerekeket, közben vigyáznak a rendre, kiadják a szükséges szereket, felszerelést. Hollandiában kialakult a szokás, hogy a mamák, nagymamák egymást váltják a játszótérek felügyeletében. Németországban ezeket „Platz-Tante”-knak nevezik.

A KÖJÁL adatai

Az NDK-ban, különösen az új lakótelepek nagy, füves térségein nagyon népszerűvé vált a mamák és kisgyermekük közös tornája. Ehhez a tornaszaklapok számos cikkben adnak tanácsokat, gyakorlatanyagot.

Budapesten — bár a játszótérek száma az utóbbi években szinte ugrásszerűen emelkedett (1948: 71, 1959: 252, 1965: 403, 1967: 555) még távol vagyunk az ideális helyzettől. Nem minden játszótér szerencsés elhelyezéssel. A KÖJÁL felmérése szerint 43%-uk közvetlenül főútvonal mellett, 9,3%-uk levegőszennyező-forrás közelében létesült. Csak 41% található parkban, 59%-nál még árnyat adó fa is alig akad. 1966-ban Budapesten egy gyermekre mindössze 0,63 m² játszótér jutott. A városi közhasználatú zöldterületekkel kapcsolatos magyar szakirodalmi adatok a lakosonkénti játszótér-szük-

segletet általában az egyéb zöldterülettel együtt adják meg, pedig a kettő nem azonos, más és más a funkciójuk.

Bölnyfigura 80 ezerért

A 100 éves Fővárosi Kertészeti Vállalaton belül 1963-ban megalakult a parkfejlesztési csoport. Végre megmozdult a játszótérek „állóvize”. Egy lelkes tervezőcsoport elkészítette az első, szokványostól eltérő felszerelési tárgyak tervét. Már 1964/65-ben 16-féle, korcsopontonként különböző játszószer, sportszer került a terekre. Megjelentek a beton pingpong-asztalok, nőtt tehát a gyerekek labdázókedve. A különböző mászóállványok, rácsok az ügyességet, a bátorságot fejlesztették. Nagyon népszerű lett az egyensúlyozó gerenda, újabban az óriás-sakk, a rugófal, a különböző mini-sportpályák. A Köztársaság tér „kísérleti” játékkertje után sorozatban készültek el a hasonló sportjátszóterek: így pl. a Városmajorban, a József Attila lakótelepen, a Diószegi úton, a Vérmezőn, a Mechwart téren, a Kun Béla téren. Lehetőség nyílt mini-kosárlabdatorna megrendezésére. A sportjátszóterek a nappali órák minden percében tele vannak hancúrozó gyerekekkel. Gond még a felügyelet és sok bosszúságot okoznak a felelőtlen rongálók. Miattuk sok ötletet kell elvetni (nem tervezhetnek pl. semmit, ami kötélből van, vagy ami leszerelhető, lecsavarható) a parkba kihelyezett játszó- és sportszereket túlméretezve, összehegesztve kell tervezni, mert másképpen vandál kezek tönkretennék. Ez az oka annak is, hogy az új szerrek még mindig egyedi darabok, többségük nem gyártható sorozatban és így — bár nagy az érdeklődés — nem szállíthatók vidékre.

A praktikusság mellett arra is kell törekedni, hogy a játszótéri felszerelések ne legyenek túlságosan drágák, hiszen akkor csak keveset tudnak belőlük használatra átadni. Nagy István szobrászművész tervezett a vállalat részére egy bölnyfigurát (sörényén kapaszkodókkal, gerincén csúszdával), de csak a kőfaragó munka 80 ezer forint lett volna.

Mindamellett a játszótérekben nem célszerű takarékoskodni. A már idézett nyugatnémet cikk írója arra figyelmeztet, hogy „egy játszótér építése és felügyelete nem kerül annyiba, mint egyetlen tbc-ágy egyévi fenntartása a kórházakban...”

PAP KORNÉLIA